

SOLYMOS REZSŐ
a mezőgazdasági tudomány
(erdészet) doktora

AZ ERDŐRENDEZÉS FELADATAI ERDŐGAZDÁLKODÁSUNKBAN

Az erdő sokoldalú hasznát a társadalom egyre bővülő mértékben és növekvő színvonalon tartamosan igényli. A szükségletek kielégítése elsősorban az erdők állapotától és az erdőgazdálkodás szakszerűségétől függ. Mindkettőben meghatározó szerepe van az erdőrendezésnek, amely egy évszázados múltra tekinthet vissza Magyarországon. A múlt eredményeit tükrözi a mai magyar erdők állapota. Ez megfelel az európai színvonalnak és alkalmas arra, hogy a következő évtizedek terveit reá építhessük. Ezek a tervek az eddigieknél is több feladatot jelentenek az erdőrendezés számára az erdőleltározás, az erdőtervezés és az ellenőrzés területén egyaránt.

Napjainkban érezhető, néha súlyos problémát is kiváltó gondokat jelent az erdőgazdálkodók számára a fokozott érdeklődés, amely a társadalom részéről az erdő különböző termelvényei és szolgáltatásaival szemben megnyilvánul. A jólét növekedésével együtt válik tudatossá az a felismerés, hogy az erdő és az emberiség léte rendkívül szoros kapcsolatban van egymással. A civilizáció áldása és ártalma egyaránt a fa, mint természetes nyersanyag felhasználásának a növekedésével jár együtt úgy, hogy az élő fák, az egészséges erdők száma és területe gyarapodjon és gyarapítsa az emberi környezet kedvező tényezőit. A technika világában a biológiai alapokat az erdőgazdálkodásban is úgy kell kiépíteni, hogy az ökonómiai eredmények is kedvezően alakuljanak. Ezt kell az erdőtervezőnek hosszú távra megterveznie, ami rendkívül széles körű tudást és sok tapasztalatot igényel.

Az ezredforduló felé vezető úton az erdőrendezés feladatait az erdőgazdálkodás korszerűsítésének folyamatos kötelezettsége határozza meg. Az ismert gazdasági, vállalati tényezők miatt az erdőtervezés szerepe és jelentősége számottevően növekszik. Alapvető követelmény éppen ezért az erdőtervek szakmai színvonalának a javítása. Az információ tartalom bővítésének csak akkor lesz kellő eredménye, ha a rész- és a végadatok egyaránt kifogástalanok.

Rendkívül bonyolult feladat az erdőgazdálkodás korszerűségének a meghatározása. Egyszerű válasz lenne erre: akkor korszerű az erdőgazdálkodás, ha a kor szellemi és műszaki színvonalának, a társadalom igényeinek megfelelő. Ez így is igaz! Csakhogy, a hosszú termelési időszak folyamán az igények, a műszaki fejlettség, valamint a szellemi színvonal számos variáció szerint módosulhat. A korszerűség fogalmát ezért hosszabb időszakra, lehetőség szerint a teljes vágásfordulóra kell dinamikusan kiterjeszteni és több variációs termelési célkitűzés, valamint termelési technológia figyelembevételével értelmezni. A korszerű erdőgazdálkodás ezek szerint a jelen fejlettségi szintjére épül és a fejlődésnek egy időben meghatározott szakaszára, lehetőség szerint az egész termelési ciklusra vonatkozik. Ennek a magas színvonalú erdőtervezés nem következménye, hanem előfeltétele.

*Famagasságmérés
Bitterlich relaszkóppal*

A korszerű erdőgazdálkodás követelményei az erdőrendezéssel szemben

Az erdőrendezés szintetizáló biológiai, műszaki és gazdasági tudomány. *Feladata* az erdőgazdasági bővített újratermelési biológiai, műszaki és gazdasági alapjainak számbavétele, a bővített újratermelési program társadalmi szükségletek szerinti megtervezése és a társadalmi-gazdasági érdekeknek megfelelő ellenőrzése.

Az *első csoportba* azok tartoznak, amelyek a bővített újratermelés *alapjainak számbavétele követelményével* kapcsolatosak. Az erdőtervezésnek ezt az egyik legfontosabb feladatát *erdőleltár készítésnek* nevezzük. Az erdőleltározás fejlesztése szempontjából kiemelem, hogy az erdőgazdálkodás folyamatos korszerűsítése megköveteli:

- az erdőleltárban foglalt valamennyi adat pontosságának növelését és évenkénti időszerűsítését,
- a termőhelyfeltárás eredményeinek összefogó értékelését, amely lehetővé teszi a nagyüzemi termesztéshez szükséges területi, kezelési egységek kialakítását,
- a termőhely lejtviszonyainak, a talaj teherbíróképességének, a gravitációs körzeteknek a leírását, a szállítási, munkaszervezési szempontok szerint,
- a fakészletmeghatározás jelenlegi módszereinek javítását, a fakészletre vonatkozó adatok bővítését,
- a növekedésmeghatározás javítását: mindenek előtt a jelen folyónövekedésnek többoldalú ellenőrzését,
- az erdőtervezett egységhez kapcsolódó erdőgazdálkodó szervek áttekintő leírását, az integrációs feladatok figyelembevételével,
- a jelen időszak gépesítettség fokát és lehetőségeit,
- a jelen időszak erdőgazdálkodásának konkrét tapasztalatait, értékelését.

A *második csoportba* tartozók a tervezés témaköréhez kapcsolódnak. A korszerű erdőgazdálkodás — többek között — megköveteli az erdőrendezés tervezési tevékenységétől, hogy:

- céljait tekintve szervesen illeszkedjék a népgazdasági célkitűzések közé, és megfeleljen a hosszú-, közép- és rövid távú népgazdasági tervezés időszakai-
kainak,
- tegye lehetővé az erdőgazdasági tervek tér- és időbeni összehangolt csoportosítását az erdők elsődleges rendeltetése és többcélú hasznosítása alapján,
- a faállománygazdálkodás átfogó tervét erdőrészletenként az előbbi időszakon túlmenően a vágáskorrig határozza meg,
- a véghasználati korú állományokban a besorolást a koron kívüli növedékvizsgálatokkal is egészítse ki,
- a munkafeladatok szerint készüljön az erdőfeltárási és szállítási terv,
- a gazdálkodás főbb irányelveit az elsődleges rendeltetés és a többcélú erdőhasznosítás szerint, az üzem- és munkaszervezési kiemelt javaslatokkal együtt tételesen foglalja össze.

A felsorolt tervezési követelmények kielégítése a jelenlegi előfeltételek mellett az 1984. január 1 óta érvényben levő erdőtervezési útmutató alapján megoldható.

A harmadik csoportba tartozó követelmények a gazdálkodás ellenőrzéséhez kapcsolódnak. Az erdőfelügyelet nehéz, és napjaink egyik legtöbbet tárgyalt témája tartozik ide. Ezzel részletesen lapunk ezévi 12. számában foglalkozunk majd.

Az erdőrendezéssel szemben támasztott követelmények kielégítésének előfeltételei

A korszerű erdőgazdálkodásnak az erdőrendezéssel szemben támasztott követelményeit csak akkor tudja az erdőrendezés kielégíteni, ha a szükséges előfeltételek is rendelkezésre állnak. Az előfeltétel rendszerben számos feladatot kell megoldani. Közülük néhány fontosabbra szeretném a figyelmet külön is felhívni:

*Korszerű átlaló
alkalmazása
a fatérfgat-becslésben*

- kiemelkedő szerepet tulajdonítok az erdőrendezésben dolgozó *szakembereknek*. Ezt a kulcskérdést mind az üzemtervezés, mind pedig a felügyelet vonalán sikerült elfogadhatóan megoldani. A *közép- és a felső-fokú oktatásban* a követelményekhez igazodó képzést tovább kell javítani.
- A fontosabb előfeltételek közé sorolom az *erdőrendezési kutatást*, amelyről a metodikai témákat illetően egyáltalán nem, vagy csak alig beszélhetünk.
- Az erdőrendezést korszerű megfogalmazásban az ágazati gazdaságtani tudományok közé sorolják. Ugyanakkor az üzemtervekben szereplő fatermesztési előírások gazdasági megalapozottságáról alig beszélhetünk. Sürgősen meg kell teremteni ezért a *tervezés gazdaságtani előfeltételeit*.
- Nemcsak az erdőrendezési, hanem az erdőgazdálkodó szervek *szakembereinek* is közre kell működni a korszerűsítésben.

Az erdőrendezéssel szemben támasztott követelményeknek a megvalósításához a felsoroltakon kívül még számos más előfeltétel megteremtésére is szükség van, amelyre külön nem térek ki. A követelmények meghatározásával egyidőben kell gondoskodni a teljesítés előfeltételeiről.

A gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztése során az erdőtervek a korábbiaknál nagyobb szerepet kell, hogy kapjanak. A megnövekedő jelentőséggel együtt kell, hogy javuljon az erdőtervek információinak a pontossága. A szakmailag megalapozott előírások hatása végül is az erdőgazdálkodás eredményességét növeli. Ez a közös cél, amelynek elérése alapvető kötelességünk.

Számítógéppel elkészültek az első erdőtervi tematikus térképek

A magyar erdőrendezés hírnevéhez méltóan Európában az elsők között alkalmazta a számítástechnikát. A szocialista országok között kiemelkedő eredményeket ért el az erdőfelügyelet és üzemtervezési hálózat számítástechnikai rendszerével. Számítástechnikai eredményeinket Európa-szerte elismerik és becsülik, amiből a fejlesztési kötelezettségünk is ered. A számítástechnika jellegéből adódóan nemcsak gyűjti az információkat, hanem rendkívül kibővíti az információszolgáltatás lehetőségét is.

A számítógépes térképmegjelenítés az üzemtervben rögzített erdőállapot jellemzők, tervelőírások és egyéb információk közkinccsé bocsátását és nagyobb hasznosulását teszi lehetővé a felhasználói közérthetőség fokozásával, amit a sokrétű, gyors információ megjelenítés tesz lehetővé. Az erdőgazdálkodás különböző irányítási szintjein a kerületvezető erdész, műszaki vezető, gazdasági-ágazati vezető szakemberek részére az adott szintnek megfelelő információt kell az adott területen megjeleníteni.

Fokozódik az információ mennyisége és minősége iránti igényesség is, aminek természetes következménye, hogy a számítástechnikában megjelentek az ún. képfeldolgozó rendszerek. A számítógépes képfeldolgozó rendszerek a vizsgált objektumról, jelen esetben az erdőről észlelt információt közvetlenül feldolgozható formában veszik fel, így minimálisra csökkentik az információ veszteséget és növelik a feldolgozhatóságot.

A számítógépes térképmegjelenítés erdészeti alkalmazása a szokásosnál is nagyobb ellenkezést váltott ki az erdészeti szakkörökben, mint ahogy azt Az